

Ett förslag till ny löneroglering för Stockholms stads befattningshavare

Malmros, Nils

20 Qc Br Qv

National Library
of Sweden

ETT FÖRSLAG TILL NY LÖNEREGLERING FÖR STOCKHOLMS STADS BEFATTNINGSHAVARE.

AV SEKRETERAREN NILS MALMROS.

Enligt vad senare tidens erfarenhet inom Stockholms kommunalförvaltning givit vid handen, tvingar sig behovet av en allmän omreglering av befattningshavarnas löneförhållanden med vissa, nästan regelbundna tidsmellanrum fram till ett tillgodoseende, och detta trots de förhoppningar om en lång livslängd, vilka såsom regel knyts vid varje företagen sådan reglering. Den nu gällande lönestaten inom huvudstadens förvaltning hänför sig i stort sett till den omfattande löneregleringen av år 1911. Även under förutsättning av en normal tidsutveckling hade man säkerligen haft att förvänta, att krav på lönestatens revision nu, omkring 10 år efter dess antagande, skulle komma att framträda och göra sig hörda. Att så i förevarande fall skett redan dessförinnan samt med en kanske mindre vanlig styrka är givetvis att tillskriva i första hand den fullständigt omvälvande inverkan tidshändelserna sedan år 1914 utövat på allt vad avlöningsförhållanden heter, såväl inom allmän som enskild tjänst, men kan därjämte, när det gäller Stockholms kommunalförvaltning, för visso i icke ringa mån hänföras till den återhållsamhet i fråga om tillgodoseendet av mer sporadiskt framträdande lönereglerningsbehov, som i följd av tidsomständigheterna gjort sig gällande hos de kommunala myndigheterna och som i varje fall haft till följd en hel rad av provisoriska anordningar av mer eller mindre efemär natur. Alltnog, i mitten av år 1918 hade kraven på en allmän omreglering av Stockholms stads lönestat blivit i sådan mån påträngande, att, trots de betänkligheter, vilka på vissa håll anfördes emot att verkställa en dylik reglering mitt under »brinnande dyrtid», stadsfullmäktige vid nämnda tidpunkt funno sig föranlåtna att tillsätta en särskild kommitté med uppdrag att föranstalta om utredning och förslag i fråga om en allmän reglering av den kommunala avlöningsstaten. Kommitténs huvudbetänkande med förslag har i dagarna utkommit av trycket¹, och

¹ Kommittén har haft följande sammansättning: Borgarrådet C. G. Juhlin-Dannfelt, ordförande, civilingenjör G. H. Hultman, byrådirektör H. S. Kinmanson,

är avsikten med denna uppsats att giva en kortfattad redogörelse för förslagets huvudgrunder.

Dessförinnan torde emellertid böra förutskickas en uppgift av allmännare intresse rörande det arbetssätt, som kommit till tillämpning vid fullgörandet av kommitténs uppdrag. Jämlikt stadsfullmäktiges beslut har kommittén haft att vid behandlingen av de olika verkens lönestater med sig adjungera en av respektive myndighet utsedd representant, vilken med yttrande- och beslutanderätt deltagit i behandlingen av sitt verks avlöningsstat. Enligt vad vidare framgår av kommitténs nu föreliggande betänkande har ett rätt intimt samarbete ägt rum mellan kommittén samt tjänstemännens olika organisationer under former, som åtminstone för huvudstadens vidkommande måste betecknas såsom nya. Detta har emellertid varit möjligt, sedan de nämnda organisationerna under senare tid antagit alltmer fasta former.

Såsom med avseende på förutsättningarna för här ifrågavarande lönereglerng redan antytts och på sätt för envar torde vara uppenbart, erbjuder en lönereglerng under nuvarande och än mer under den gångna tidens synnerligen växlande penningvärde stora svårigheter, då varje lönereglerng ju i första hand måste byggas på ett bestämt sådant värde, när det gäller fixerandet av avlöningsbeloppen vid olika befattningar och dessas ställande i relation till varandra med hänsyn till varierande arbetsuppgifter och tjänsteansvar. I sådant avseende har man ju hittills vid företagna lönereglerningar med större eller mindre direkt avsiktlighet av naturliga skäl valt det vid tidpunkten omkring en reglernings framläggande i förslag gällande verkliga penningvärdet. Då det emellertid i nu förevarande fall icke funnits möjlighet att med någon som helst säkerhet förutsäga, på vilken nivå det nya och för åtminstone någon tid framåt bestående penningvärdet kunde komma att stadga sig, har en reglerng i nyss angiven ordning för kom-

fröken G. M. K. af Klintberg, kassör E. Lange, kamrerare J. Widtskiöld och lönenämndens sekreterare N. Malmros, sekreterare.

mittén framstått såsom en icke framkomlig väg vid lösandet av dess uppgift.

Kommittén har med hänsyn till dessa nu anförda omständigheter givetvis haft under övervägande möjligheten och lämpligheten av att grunda sitt förslag på metoden med s. k. glidande skala eller automatisk löner reglering. Kommittén säger sig på intet sätt vilja underkänna den nämnda metodens stora fördelar såsom åtminstone teoretiskt innebärande en rationell lösning av löner regleringsproblemet och detta framför allt under tider av ett i så väsentlig mån fluktuerande penningvärde, som varit utmärkande för de senare åren. Emellertid har kommittén efter en utförlig argumentering, vars återgivande torde falla utom ramen för denna uppsats, kommit till det resultat, att den nya löner regleringen icke borde grundas på den här ifrågakvarande principen i vidare mån, än med hänsyn till rådande förhållanden synts alldeles ofrånkomligt. Härmed syftas till den påbyggnad i form av ett automatiskt rörligt dyrtidstillägg, som av kommittén förutsatts skola beräknas på de i kommittéförslaget innefattade avlöningsbeloppen.

Den av kommittén föreslagna egentliga lönestaten är däremot grundad på principen om fasta avlöningsbelopp, och har kommittén för ernandet av ett sådant resultat måst bestämma sig för ett fingerat penningvärde såsom grundläggande för den nya löneskalans uppbyggande. Härvid har kommittén eftersträvat att välja detta nyss nämnda värde så, att den nya lönenivån så vitt möjligt må komma att sammanfalla med den prisnivå, som rimligtvis kan förutsättas komma att bli den bestående. Å andra sidan har för kommittén såsom en angelägenhet av icke mindre betydelse gjort sig gällande, att det nämnda penningvärdet icke må sättas så lågt, att någon som helst risk må förefinnas, att detsamma framdeles skall komma att befinna sig på en nivå, som ligger under den verkliga.

I enlighet med dessa grundsatser samt i anslutning till av kommittén från sakkunnigt håll inhämtade uppgifter angående dyrtidens sannolika fortsatta utveckling skulle legat närmast till hands, att kommittén grundat sitt förslag, i vad gäller de ovan nämnda fasta avlöningsbeloppen, på ett lägre penningvärde, än som motsvarar 50 procent av det före kriget gällande, då nämligen all sannolikhet enligt

nyss omförmälda sakkunniga uttalanden synts tala för, att det blivande stabila penningvärdet kommer att befinna sig ej oväsentligt under hälften av det gamla. För att emellertid vara fullt på »den säkra sidan» samt med hänsyn till den större enkelhet i tillämpningen, som härigenom erbjuder sig, har kommitténs förslag rörande reglering med hänsyn till dyrtiden av nu gällande fasta avlöningsbelopp grundats på ett antaget penningvärde, motsvarande hälften av det omedelbart före världskrigets utbrott gällande. I den mån icke andra omständigheter, såsom förändrad uppfattning rörande en befattnings vikt och betydelse eller hänsynen till de av kommittén följda principerna för det nya lönesystemets utformande (jämför nedan), ansetts böra öva inflytande, innebär sålunda kommittéförslaget i stort sett en fördubbling av nuvarande avlöningar.

Då kommittén på sådant sätt ansett sig nödsakad att tillsvidare lämna en icke oväsentlig del av det försämrade penningvärdet utanför den fasta löner regleringen, har det emellertid funnits erforderligt att framlägga förslag om beredande av någon kompensation för jämväl denna sist nämnda del av valutaförsämringen. Kommittén föreslår i sådant avseende ett rörligt dyrtidstillägg, beräknat på de ovan nämnda fasta avlöningsbeloppen. Denna åtgärd betecknas av kommittén såsom varande av provisorisk natur, då nämligen kommittén hyser den uppfattningen, att, om och i den mån en stabilisering av penningvärdets växlingar till mer normala utvecklingsformer är att påvisa, de föreslagna fasta avlöningsbeloppen böra omräknas för att vinna anknytning till ett sålunda ernätt mer stabilt penningvärde.

I avseende på grunderna för beräkning av det sålunda föreslagna dyrtidstillägget har kommittén till en början bestämt hävdad den uppfattningen, att detsamma, i motsats till den nu utgående dyrtidshjälpen, bör avmätas efter fullt likformig beräkningsgrund för samtliga befattningshavare och sålunda för alla utgå med en och samma procent på de föreslagna avlöningsbeloppen. På sådant sätt anser kommittén avlöningsförhållandena bli i full omfattning återförda till de rationella och principriktiga grunder, vilka man genom under kristiden vidtagna åtgärder av olika slag nödgats i rätt stor utsträckning frångå. Vad vidare angår storleken av det föreslagna dyrtidstillägget, säger kommittén sig icke vilja förneka det principiellt

riktiga däri, att detsamma avmättes på sådant sätt, att full kompensation komme att beredas för hela minskningen i penningvärdet. Emellertid har kommittén ansett sig med hänsyn till stadens finanser samt de avsevärt ökade utgifter, vilka bliva en följd av kommittéförslagets genomförande (av kommittén beräknade till något över fem miljoner kronor), icke vilja framställa förslag om sådan full kompensation. Under det att denna i anslutning till de ovan angivna förutsättningarna för de fasta avlöningsbeloppens avvägande skulle ernås genom dyrtidstilläggets beräkning till en halv procent å nyss nämnda avlöningsbelopp för varje enhet, varmed kungl. socialstyrelsens indexsiffra överstiger 200, har kommittén nämligen föreslagit en procent för varje hela tre sådana enheter.

Efter denna redogörelse för de så att säga i yttre måtto för kommittéförslaget grundläggande huvudprinciperna må här i någon mån beröras den lönetekniska sidan av förslaget.

Såsom torde vara bekant, har alltsedan år 1911 för Stockholms stads befattningshavare tillämpats ett av vissa bestämda lönegrupper hopfogat avlöningssystem, däri de olika grupperna utformats med tillämpning i stor utsträckning av den s. k. Tenowska principen, avseende begynnelseavlönningens fastställande till ett förhållandevis lågt belopp, under det att en betydlig del av avlöningen förlagts till de härefter, såsom regel under en längre följd av år, inträdande löneförhöjningarna (ålders-tilläggen).

Kommittén har väl föreslagit en fortsatt tillämpning av vissa bestämda lönegrupper, men det system, kommittén härutinnan utarbetat, är i väsentlig mån frigjort från den ovan nämnda Tenowska principen, vilken dels ansetts icke vara ägnad att, särskilt ur rekryteringssynpunkt, tillgodose stadens intressen, dels i väsentligt större mån, än kommittén varit benägen att finna lämpligt, grundats på ett tillgodoseende av behovsprincipen. För denna senare har kommittén i endast ringare omfattning velat lämna plats, när det gäller ett avvägande av avlöningsförmånerna, vilka nämligen enligt kommitténs mening i det stora hela böra tillmätas med uteslutande hänsyn till göromål och ansvar på den befattning, varom i olika fall är fråga.

I övrigt har kommittén med sitt förslag åsyftat en väsentligt större anpassningsförmåga och an-

vändbarhet än den, som är utmärkande för det nu gällande systemet. Det har nämligen synts vara av vikt att så långt möjligt tillgodose de mångskiftande behov av olika avlöningsbelopp, som göra sig gällande inom den kommunala förvaltningen, och vilka i endast begränsad omfattning kunnat tillgodoses inom ramen av det nuvarande systemet. Sitt syfte härutinnan har kommittén avsett att vinna dels genom systemets uppbyggande efter i stort sett likformiga grunder, dels även genom en ej oväsentlig ökning av antalet lönegrupper. Intervallen mellan begynnelseavlönningarna äro sålunda avvägda med en viss regelbundenhet. Löneförhöjningarna, vilka samtliga inträda med ett tids mellanrum av tre år, äro i det stora flertalet av grupperna tre till antalet, och ökas jämväl beloppen av varje löneförhöjning likasom förhöjningarnas sammanlagda belopp i förhållande till respektive lönegrupps begynnelseavlönning jämväl med en viss regelbundenhet. Antalet lönegrupper, som i nuvarande system utgör 19, kommer enligt kommitténs förslag att fördubblas, vilket dock i viss mån betingats därav, att kommittén föreslagit ett inrymmande i lönegrupper av vissa högre befattningar, vilka för närvarande avlönas vid sidan om gruppsystemet.

Genom den framhållna likformigheten och regelbundenheten har avsetts att vinna jämväl enkelhet och reda vid den tekniska tillämpningen.

Det av kommittén föreslagna avlöningssystemet är av utseende som framgår av bilaga, s. 302.

Inom detta system har kommittén inrymt samtliga de kommunala befattningarna med undantag allenast för folkskollärarkåren, som ansetts alltför böra avlönas efter särskilda grunder.

I avseende på de inom det kommunala avlöningssystemet i mycket stor omfattning förekommande naturaförmånerna innebär kommitténs förslag en bestämd förändring av nu tillämpade grunder för sådana förmånens utgörande. Sålunda har eftersträfvats en frigörelse från den förryckande inverkan på själva avlöningssystemet, som förekomsten av dylika förmåner hittills utövat. Kommittén har för den skull till en början begränsat förekomsten av naturaförmåner i största möjliga utsträckning. Härjämte har kommittén föreslagit, att, i den mån dylika förmåner fortfarande komma att tillhandahållas, desamma skola av befattningshavaren ersättas med belopp, som

stå i närmast möjliga överensstämmelse med samma förmånens verkliga värde. På sådant sätt har vunnits den påtagliga fördelen, att samtliga befattningar kunnat i avlöningshänseende värdesättas i kontant avlöning enligt efter hela linjen likformiga grunder.

I avseende på kommittéförslagets många detaljer i övrigt medgiver icke ramen av denna uppsats någon utförligare redogörelse, utan må här i största korthet erinras om några av de viktigaste punkterna.

Den av kommittén föreslagna specificerade lönestaten innebär i mycket stor utsträckning en ändrad värdesättning av förekommande arbetsuppgifter, och gäller detta i alldeles särskild grad befattningar inom de lägre inkomstlägena med göromål av förhållandevis enkel beskaffenhet. Under påtagligt inflytande från förhållandena inom arbetarevärlden har här dessutom föreslagits en icke obetydlig levnadsstandardreglering. Vad särskilt gäller den kvinnliga arbetskraften på olika områden, har densamma blivit föremål för en betydande omvärdering.

En viss föreställning om förslagets innebörd i nu berörda hänseenden torde kunna erhållas genom följande mera typiska exempel:

	Nuvarande begränsade	Föreslagna slutavlöningar
Skrivbiträde	1,200—1,800	3,000—4,080
Vaktmästare	1,200—1,800	3,300—4,470
D:o (förste)	1,500—2,100	3,900—5,250
Kontorsbiträde	1,200—2,000	3,300—4,470
Sjuksköterska	1,000—1,500	3,600—4,860
Biträdande maskinist	1,800—2,400	4,800—6,420
Maskinist	2,400—3,600	6,000—7,800
Verkmästare	2,000—3,000	5,400—7,200
D:o	2,400—3,600	6,300—8,100

I stället för nu gällande allmänna villkor och bestämmelser för lönestatens tillämpning har kommittén framlagt förslag om ett allmänt tjänstereglemente. Detta förslag avviker i rätt väsentliga avseenden från nyss nämnda allmänna villkor, varförutom i detsamma innefattas en del helt nya stadganden. Sålunda hava genom utförliga bestämmelser ordnats de förhållanden, vilka sammanhåra med befattningshavares tillsättning och avskedande samt skiljande från tjänst.

I visst samband härmed står den del av regle-

mentet, som innehåller stadganden rörande besvär anförande över beslut om tjänstetillsättning och längre förordnanden. Dyliga besvär kunna sålunda andragas hos tjänstenämnden, såsom den enligt kommitténs förslag ombildade lönenämnden skall komma att benämnas.

Med avseende på reglementets olika bestämmelser i övrigt må här allenast nämnas, att i fråga om semester och pension förslaget innebär rätt avsevärda förbättringar, jämfört med vad nu i sådana hänseenden gäller. Semesterns längd kommer sålunda enligt förslaget att inom lönegrupperna 1—26 utgöra en månad för samtliga befattningshavare från och med året efter det, varunder 21 års ålder uppnås, vilket för personalen inom lägre lönegrupper innebär en väsentlig utsträckning av semestertiden. Den hela pensionen, som genom 1911 års löneroglering sänktes från 70 till 60 procent, har av kommittén föreslagits skola höjas till 66,6 procent (= $\frac{2}{3}$) av pensionsunderlaget.

På sätt redan nämnts avser kommitténs förslag en ombildning av den nuvarande lönenämnden till tjänstenämnd med en ej oväsentligt större befogenhet än den, som för närvarande tillhör först nämnda myndighet. Behovet av en sådan med verklig befogenhet utrustad central myndighet för de kommunala avlönings- och tjänsteärendena har redan länge varit för handen, och har kommittén ansett nämnda behov bliva ytterligare skärpt i och med genomförandet av den föreslagna nya lönestaten samt därmed sammanhängande anordningar. I tjänstenämnden har föreslagits skola vara representerade samtliga de kommunala myndigheterna, antingen genom direkt ledamot- eller suppleantskap i nämnden för sådan myndighets representant eller genom för ändamålet särskilt utsedd dylik representant. I sammanhang härmed har kommittén föreslagit representationsrätt jämväl för tjänstemännen på sådant sätt, att tjänstemannaorganisationerna beredas tillfälle att under vissa former utse en stående representant hos nämnden.

Lönerogleringsförslaget är avsett att träda i tillämpning från och med nästkommande år och lär förty inom den närmaste tiden bliva föremål för behandling hos stadskollegiet och stadsfullmäktige. Kommittén är för närvarande sysselsatt med utarbetandet av förslag i vissa ännu återstående detaljer.

Bilaga.

Lönegrupp	Löneklass (årligt avlöningsbelopp)				Löne- förhöjnings- årliga be- lopp	Tjänst- görings- penningarnas årliga belopp
	nr 1	nr 2	nr 3	nr 4		
1.....	1,800	2,040	2,280	2,520	240	540
2.....	2,100	2,370	2,640	2,910	270	630
3.....	2,400	2,700	3,000	3,300	300	720
4.....	2,700	3,030	3,360	3,690	330	810
5.....	3,000	3,360	3,720	4,080	360	900
6.....	3,300	3,690	4,080	4,470	390	990
7.....	3,600	4,020	4,440	4,860	420	1,080
8.....	3,900	4,350	4,800	5,250	450	1,170
9.....	4,200	4,680	5,160	5,640	480	1,260
10.....	4,500	5,010	5,520	6,030	510	1,350
11.....	4,800	5,340	5,880	6,420	540	1,440
12.....	5,100	5,670	6,240	6,810	570	1,530
13.....	5,400	6,000	6,600	7,200	600	1,620
14.....	5,700	6,300	6,900	7,500	600	1,710
15.....	6,000	6,600	7,200	7,800	600	1,800
16.....	6,300	6,900	7,500	8,100	600	1,890
17.....	6,600	7,230	7,860	8,490	630	1,980
18.....	6,900	7,560	8,220	8,880	660	2,070
19.....	7,200	7,860	8,520	9,180	660	2,160
20.....	7,800	8,520	9,240	9,960	720	2,340
21.....	8,400	9,180	9,960	10,740	780	2,520
22.....	9,300	10,140	10,980	11,820	840	2,790
23.....	10,500	11,340	12,180	13,020	840	3,150
24.....	11,700	12,540	13,380	14,220	840	3,510
25.....	12,900	13,740	14,580	15,420	840	3,870
26.....	14,100	14,940	15,780	16,620	840	4,230
27.....	15,600	16,440	17,280	18,120	840	4,680
28.....	17,100	18,000	18,900	—	900	5,130
29.....	18,600	19,500	20,400	—	900	5,580
30.....	20,400	21,300	22,200	—	900	6,120
31.....	22,200	23,100	24,000	—	900	6,660
32.....	24,000	24,900	25,800	—	900	7,200
33.....	25,800	26,700	27,600	—	900	7,740
34.....	27,600	28,500	29,400	—	900	8,280
35.....	29,400	30,300	31,200	—	900	8,820
36.....	31,200	32,100	33,000	—	900	9,360
37.....	33,000	33,900	34,800	—	900	9,900
38.....	36,000	36,900	37,800	—	900	10,800

Date	Particulars	Debit		Credit	
		Rs.	P.	Rs.	P.
1930					
1931					
1932					
1933					
1934					
1935					
1936					
1937					
1938					
1939					
1940					
1941					
1942					
1943					
1944					
1945					
1946					
1947					
1948					
1949					
1950					
1951					
1952					
1953					
1954					
1955					
1956					
1957					
1958					
1959					
1960					
1961					
1962					
1963					
1964					
1965					
1966					
1967					
1968					
1969					
1970					
1971					
1972					
1973					
1974					
1975					
1976					
1977					
1978					
1979					
1980					
1981					
1982					
1983					
1984					
1985					
1986					
1987					
1988					
1989					
1990					
1991					
1992					
1993					
1994					
1995					
1996					
1997					
1998					
1999					
2000					